МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: Сучасні платіжні системи та їх використання в банківському бізнесі

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМБз-23-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
освітня програма «Управління процесами у сфері банківського бізнесу; Управління публічними фінансами; Управління фінансовою та страховою діяльністю»

_____ **Добудько Ганни Ігорівни**
(підпис)

Науковий керівник _____ Баранов Руслан Олександрович, к.держ.упр., доцент

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
протокол від «16» 01 2025 № 11

Завідувач кафедри _____ Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 5 13.02.2025р. _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 03.02.2025р. _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 93 (відмінно) 13.02.2025р. _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Хрестлавська О.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Пернарівський О.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Гаранов Р.О.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Підсосонна Л.Г.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	9		13.02.2025р. Берегславська О.І. Пернарівський О.З. Баранов Р.О. Підсосонна Я.Г. Приймостка І.О.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	8		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	47		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	93		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 46 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
93	A	5 (відмінно)	13.02.2025р.	Берегславська О.І. Пернарівський О.З. Баранов Р.О. Підсосонна Я.Г. Приймостка І.О.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітня програма «Управління процесами у сфері банківського бізнесу; Управління публічними фінансами; Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри фінансових ринків
та технологій
_____Олена БЕРЕСЛАВСЬКА
«_12_» _грудня_ 2023

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти
Добудько Ганна Ігорівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)
«Сучасні платіжні системи та їх використання в банківському бізнесі» Затверджена наказом ректора від 26.12.2023 р. № 1732
2. Строк здачі закінченої роботи – 30.10.2024 р.
3. Мета роботи - аналіз сучасних платіжних систем, їхніх основних характеристик та можливостей застосування в банківському бізнесі для підвищення ефективності фінансових операцій.
Об'єкт дослідження - платіжні системи, що використовуються у банківському бізнесі.
Предмет дослідження - сучасні платіжні технології та їх вплив на банківські операції.
Орієнтована база дослідження дані Національного Банку України, дослідження і публікації науковців за останні 3 роки, інформація з відкритих джерел
4. Вихідні дані до роботи: законодавча та нормативна база, річні звіти НБУ з оверсайта інфраструктур фінансового ринку, наукові роботи і дослідження за останні 3 роки, інформація з відкритих джерел
5. Перелік графічного матеріалу – 21 таблиця, 4 рисунки
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)
1. Теоретичні основи функціонування платіжних систем:
Сутність, класифікація та еволюція платіжних систем; Принципи роботи та учасники сучасних платіжних системи; Переваги та ризики використання платіжних систем у банківському бізнесі.
2. Аналіз використання платіжних систем у банківському бізнесі України: Огляд сучасних платіжних систем, що використовуються в банківській сфері; Аналіз ефективності використання платіжних систем у банківському секторі; Дослідження впливу цифрових

платіжних систем на банківський бізнес.
3. Рекомендації щодо вдосконалення використання платіжних систем у банківському
Напрями вдосконалення інтеграції платіжних систем у банківські процеси; Пропози
підвищення безпеки та ефективності використання платіжних системи; Перс
розвитку цифрових платіжних систем у банківському секторі

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів робо	
		За планом	Факти
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.10.2024 р.	30.10.2024р.
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	15.11.2024 р.	15.11.2024р.
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	16-30.12.2024 р.	30.12.2024р.
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	11-16.12.2024 р.	16.12.2024р.
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10.01.2025 р.	10.01.2025р.
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	18.11.2024 р.- 12.12.2024 р.	11.12.2024р.
7	ЗАХИСТ	12-13.02.2025 р.	13.02.2025р.

8. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту) _____ Баранов Р
(підпис) (прізвище, ініціа

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Береславська
(підпис) (прізвище, ініціа

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Добудько
(підпис) (прізвище, іні

Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи
на тему: «Сучасні платіжні системи та їх використання в банківському бізнесі»
Добудько Ганни Ігорівни

Кваліфікаційна робота виконана на актуальну тему, на належному науково-теоретичному рівні, згідно із планом, який у логічній послідовності розкриває тему дослідження.

Цифровізація міжнародної економіки стала наслідком динамічного розвитку технологій, який створив низку платіжних інструментів, що ґрунтуються на нових принципах. Платіжні системи є невід`ємною частиною фінансової інфраструктури будь-якої економіки та займають центральне місце у фінансовій діяльності будь-якої банківської установи, оскільки вони забезпечують можливість швидкого і безпечного переказу коштів.

Розвиток новітніх платіжних технологій та інтеграція їх у банківський бізнес створюють нові можливості надання фінансових послуг.

Під час проведення дослідження здобувачем було вирішено наступні завдання: визначено сутність, класифікація та еволюція платіжних систем; визначено принципи роботи та учасники сучасних платіжних систем; визначено переваги та ризики використання платіжних систем у банківському бізнесі; здійснено огляд сучасних платіжних систем, що використовуються в банківській сфері; проведено аналіз ефективності використання платіжних систем у банківському секторі; проведено дослідження впливу цифрових платіжних систем на банківський бізнес; визначено напрями вдосконалення інтеграції платіжних систем у банківські процеси; надано пропозиції щодо підвищення безпеки та ефективності використання платіжних систем; визначено перспективи розвитку цифрових платіжних систем у банківському секторі.

За результатами дослідження автором сформульовані висновки.

Здобувач вищої освіти Добудько Г. І. працювала згідно графіку.

Робота виконана самостійно, в повному обсязі у відповідності до чинних вимог, на високому рівні, заслуговує на позитивну оцінку та може бути допущена до захисту.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи _____ Р. О. Баранов

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу (проєкт)

Кваліфікаційна робота (проєкт) здобувача вищої освіти Добудько Г. І. після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «10» грудня 2024 №10 допущена / не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Переславська О.І.
(підпис) (прізвище, ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу (проєкт)

здобувача вищої освіти Державного податкового університету

Добудько Ганна Ігоірвна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Сучасні платіжні системи та їх використання в банківському бізнесі
(назва теми)

Актуальність теми полягає у тому, що сучасні платіжні системи відіграють ключову роль у функціонуванні банківського бізнесу, забезпечуючи швидкість, надійність та зручність проведення фінансових операцій. У період цифровізації економіки та зростання безготівкових розрахунків платіжні системи стають стратегічно важливим елементом для забезпечення конкурентоспроможності банківських установ. Особливої ваги набуває дослідження впливу інноваційних платіжних технологій, таких як системи мобільних платежів, криптовалюти та безконтактні технології, на банківський бізнес в Україні та світі.

Наукова новизна роботи. У роботі здійснено комплексний аналіз сучасних платіжних систем, їх класифікації та технологій, що використовуються в банківському бізнесі. Автор розглядає вплив інновацій, таких як блокчейн, штучний інтелект та автоматизація, на розвиток платіжної інфраструктури та пропонує модель інтеграції сучасних платіжних технологій у діяльність українських банків для підвищення їх ефективності та клієнтоорієнтованості.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. Робота вирізняється глибоким аналізом. Автор чітко структурує матеріал, наводячи порівняльні таблиці щодо характеристик платіжних системи та сучасних мобільних платформ. Дослідження підкріплене статистичними даними, графіками та діаграмами, що ілюструють тенденції у використанні платіжних систем у банківському секторі України та світу.

Таблиці й графіки виконані якісно та дозволяють легко сприймати представлену інформацію.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, Міністерства фінансів України. Пропозиції та висновки роботи є добре обґрунтованими та базуються на глибокому аналізі сучасних платіжних систем. Практична цінність дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо підвищення безпеки та ефективності використання платіжних систем, які можуть бути застосовані як окремими банківськими установами для підвищення безпеки платежів, оптимізації процесів та покращення клієнтського досвіду, а також Міністерством фінансів України для вдосконалення регулювання платіжних систем і зниження фінансових ризиків.

Наявність недоліків. Серед недоліків роботи є недостатня увага до аналізу юридичних аспектів впровадження сучасних платіжних технологій в Україні, зокрема регуляторних бар'єрів та ризиків, пов'язаних із кібербезпекою.

Загальний висновок і оцінка роботи. Дипломна робота демонструє високий рівень теоретичної та практичної підготовки здобувача, його здатність аналізувати актуальні проблеми та пропонувати ефективні рішення. Тема є надзвичайно актуальною, висновки – практично значущими, а запропоновані рекомендації можуть бути корисними для банківських установ.

Рецензент _____
(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

_____ _____
(підпис, М.П.) (ініціали, прізвище)

«24» січня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Сучасні платіжні системи та їх використання в банківському бізнесі

Мета роботи полягає в аналізі сучасних платіжних систем, їхніх основних характеристик та можливостей застосування в банківському бізнесі для підвищення ефективності фінансових операцій.

Завданням роботи є:

Визначити сутність, класифікація та еволюція платіжних систем; Визначити принципи роботи та учасники сучасних платіжних систем; Визначити переваги та ризики використання платіжних систем у банківському бізнесі; Провести огляд сучасних платіжних систем, що використовуються в банківській сфері; Зробити аналіз ефективності використання платіжних систем у банківському секторі; Провести дослідження впливу цифрових платіжних систем на банківський бізнес; Визначити напрями вдосконалення інтеграції платіжних систем у банківські процеси; Надати пропозиції щодо підвищення безпеки та ефективності використання платіжних систем; Визначити перспективи розвитку цифрових платіжних систем у банківському секторі.

Предметом дослідження є сучасні платіжні технології та їх вплив на банківські операції.

Об'єктом дослідження є платіжні системи, що використовуються у банківському бізнесі.

Базою дослідження виступає законодавча та нормативна база, дані Національного Банку України, дослідження і публікації науковців за останні 3 роки, інформація з відкритих джерел

За результатом дослідження сформульовані пропозиції щодо підвищення безпеки та ефективності використання платіжних систем такі як: Впровадження багаторівневої аутентифікації, впровадження автоматизованих

ANNOTATION

Modern payment systems and their use in the banking business

The purpose of the work consists in the analysis of modern payment systems, their main characteristics and possibilities of application in the banking business to increase the efficiency of financial operations.

The objectives of the work are:

To determine the essence, classification and evolution of payment systems; to determine the principles of operation and participants of modern payment systems; to determine the benefits and risks of using payment systems in the banking business; to review modern payment systems used in the banking sector; to analyze the effectiveness of using payment systems in the banking sector; to conduct a study of the impact of digital payment systems on the banking business; to determine areas for improving the integration of payment systems into banking processes; to provide proposals for increasing the security and efficiency of using payment systems; to determine the prospects for the development of digital payment systems in the banking sector.

The subject of the study is modern payment technologies and their impact on banking transactions.

The object of the study is payment systems used in the banking business.

The research is based on the legislative and regulatory framework, data from the National Bank of Ukraine, research and publications of scientists over the past 3 years, information from open sources

Based on the results of the research, proposals were formulated to improve the security and efficiency of the use of payment systems, such as: Implementation of multi-level authentication, implementation of automated solutions for monitoring

ЗМІСТ

ВСТУП……...3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ…….6

1.1. Сутність, класифікація та еволюція платіжних систем……6

1.2. Принципи роботи та учасники сучасних платіжних систем……10

1.3. Переваги та ризики використання платіжних систем у банківському бізнесі……14

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ……...19

2.1. Огляд сучасних платіжних систем, що використовуються в банківській сфері……...19

2.2. Аналіз ефективності використання платіжних систем у банківському секторі……22

2.3. Дослідження впливу цифрових платіжних систем на банківський бізнес……29

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ……32

3.1. Напрями вдосконалення інтеграції платіжних систем у банківські процеси……...32

3.2. Пропозиції щодо підвищення безпеки та ефективності використання платіжних систем……35

3.3. Перспективи розвитку цифрових платіжних систем у банківському секторі……40

ВИСНОВКИ……45

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……47

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні платіжні системи є важливою складовою інфраструктури банківської сфери та економіки в цілому. Їх розвиток визначає ефективність та швидкість проведення фінансових операцій, забезпечує зручність для споживачів і стабільність банківської системи. В умовах стрімкого технологічного прогресу і глобалізації зростає потреба в модернізації платіжних інструментів та систем. Особливо актуальним є дослідження використання цих систем у банківському бізнесі, адже ефективність управління платежами безпосередньо впливає на конкурентоспроможність банків і їх здатність відповідати на виклики цифрової економіки.

Платіжні системи займають центральне місце у фінансовій діяльності будь-якого банку, адже саме вони забезпечують можливість швидкого і безпечного переказу коштів. В умовах цифровізації та розвитку безготівкових розрахунків платіжні системи є основою для надання клієнтам банків доступу до сучасних фінансових послуг. Розвиток новітніх платіжних технологій та інтеграція їх у банківський бізнес створюють нові можливості для оптимізації операцій, що робить цю тему вкрай актуальною.

Стан і ступінь розробки проблеми. Питання розвитку платіжних систем активно досліджуються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Значний внесок у вивчення цієї тематики зробили такі вчені, як Д. Р. Каммінгс, П. Ван Ховелінген, а також українські науковці О. В. Рибак, В. М. Борисенко та інші. Вони досліджували вплив цифрових технологій на платіжні системи, оптимізацію банківських операцій через їхнє використання та перспективи інтеграції новітніх платіжних технологій у банківську діяльність.

Мета і завдання дослідження. Метою цієї роботи є аналіз сучасних платіжних систем, їхніх основних характеристик та можливостей застосування в банківському бізнесі для підвищення ефективності фінансових операцій.

Завданнями дослідження є:

1. Визначити сутність, класифікація та еволюція платіжних систем;

2. Визначити принципи роботи та учасники сучасних платіжних систем;

3. Визначити переваги та ризики використання платіжних систем у банківському бізнесі;

4. Провести огляд сучасних платіжних систем, що використовуються в банківській сфері;

5. Зробити аналіз ефективності використання платіжних систем у банківському секторі;

6. Провести дослідження впливу цифрових платіжних систем на банківський бізнес;

7. Визначити напрями вдосконалення інтеграції платіжних систем у банківські процеси;

8. Надати пропозиції щодо підвищення безпеки та ефективності використання платіжних систем;

9. Визначити перспективи розвитку цифрових платіжних систем у банківському секторі.

Об'єктом дослідження є платіжні системи, що використовуються у банківському бізнесі.

Предмет дослідження: сучасні платіжні технології та їх вплив на банківські операції.

Методи дослідження. У ході роботи використовувалися такі методи дослідження: аналіз та синтез для вивчення основних тенденцій розвитку платіжних систем, порівняння для визначення переваг і недоліків різних платіжних інструментів, системний підхід для узагальнення теоретичних основ функціонування платіжних систем.

Науково-практична значимість одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані банківськими установами для впровадження новітніх платіжних технологій, що дозволить підвищити ефективність операцій і покращити клієнтський досвід. Також вони можуть

бути корисними для розробників платіжних систем з метою вдосконалення їхніх рішень.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

1.1. Сутність, класифікація та еволюція платіжних систем

Платіжні системи є невід`ємною частиною фінансової інфраструктури будь-якої економіки. Вони забезпечують передачу коштів між учасниками фінансових операцій, включаючи фізичних осіб, підприємства та фінансові установи. Основною метою платіжних систем є забезпечення безперебійної, швидкої та безпечної передачі фінансових ресурсів. Ці системи дозволяють здійснювати як великі міжбанківські операції, так і дрібні транзакції між окремими користувачами, сприяючи економічному зростанню і стабільності фінансової системи [3].

Платіжна система – це сукупність процедур, інструментів, правил і технологічних платформ, які забезпечують проведення грошових переказів між учасниками ринку. Вона функціонує на основі договорів та регулюється національними і міжнародними законодавчими нормами [14]. Головними елементами платіжної системи є [6]:

1. Учасники – банки, фінансові інститути, постачальники платіжних послуг, клієнти.

2. Платіжні інструменти – способи передачі грошей (грошові перекази, карткові операції, чеки тощо).

3. Правові механізми – правові акти, що регулюють роботу платіжних систем.

4. Технологічна інфраструктура – комп’ютерні мережі, програмне забезпечення, банкомати, термінали.

Платіжні системи забезпечують функції, пов’язані з передачею фінансових активів і виконанням зобов’язань між економічними агентами, зокрема через банківську систему та небанківські платіжні установи.

Існує кілька підходів до класифікації платіжних систем. Залежно від ряду критеріїв, платіжні системи можна розподілити за типом учасників, обсягом та видом платежів, технологічними рішеннями та географічним охопленням.

Таблиця 1.1

Класифікація платіжних систем за типом учасників

Тип платіжної системи	Характеристика
Банківські платіжні системи	Системи, що використовуються банками для міжбанківських операцій.
Небанківські платіжні системи	Платіжні системи, що надаються фінансовими установами, які не є банками.
Корпоративні системи	Використовуються великими корпораціями для внутрішніх розрахунків і платежів.
Міжнародні системи	Системи, що дозволяють здійснювати міжнародні платежі та перекази.

Джерело: створено автором на основі [8]

Класифікація платіжних систем за типом учасників відображає різноманітність платформ, які забезпечують фінансові транзакції. Банківські платіжні системи є основними інструментами для міжбанківських операцій, що забезпечують надійність і стабільність фінансових відносин. Небанківські платіжні системи, які пропонуються фінансовими установами, що не є банками, забезпечують гнучкість і доступність для користувачів, надаючи альтернативи традиційним банківським послугам. Корпоративні системи спеціалізуються на внутрішніх розрахунках великих корпорацій, що дозволяє оптимізувати фінансові процеси в межах компанії. Міжнародні платіжні системи, у свою чергу, забезпечують можливості для проведення транзакцій на глобальному рівні, що важливо для міжнародної торгівлі та бізнесу. Ця класифікація підкреслює важливість різних типів платіжних систем для функціонування сучасної економіки.

Залежно від способу виконання транзакцій платіжні системи поділяються на (рис.1.1):

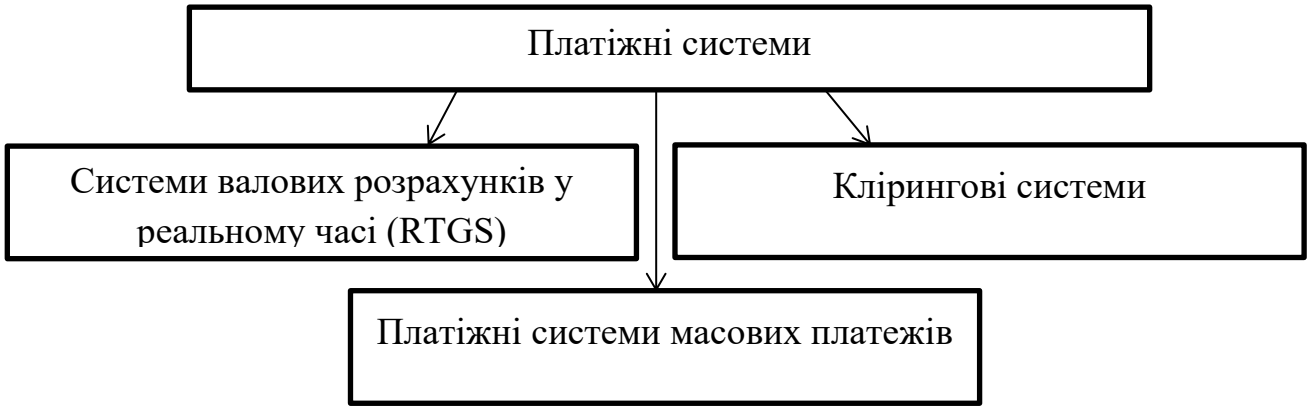

Рис.1.1 Поділ платіжних систем залежно від способу виконання транзакцій

Джерело: створено автором на основі [12]

Системи валових розрахунків у реальному часі (RTGS) забезпечують миттєве виконання великих міжбанківських платежів, що дозволяє фінансовим установам здійснювати швидкі та безпечні транзакції. Прикладом такої системи є SWIFT. У свою чергу, клірингові системи обробляють платежі поетапно, групуючи кілька операцій та виконуючи розрахунки після узгодження загальних обсягів платежів. Це підхід дозволяє знижувати вартість транзакцій. Платіжні системи масових платежів, в свою чергу, орієнтовані на обробку дрібних операцій, таких як платежі за товари та послуги, інтернет-платежі та мобільні транзакції, що робить їх важливими для повсякденних фінансових взаємодій

Таблиця 1.2

Класифікація платіжних систем за типом платежів

Тип платежу	Опис
Великі міжбанківські платежі	Транзакції на великі суми, що відбуваються між банківськими установами.
Масові роздрібні платежі	Платежі невеликих сум, які здійснюються клієнтами за товари та послуги.
Електронні перекази	Безготівкові платежі, що здійснюються через інтернет або мобільні додатки.
Карткові операції	Платежі, що здійснюються за допомогою дебетових або кредитних карток.

Джерело: створено автором на основі [16]

Класифікація платіжних систем за типом платежів охоплює різноманітні транзакції, що виконуються в фінансовій сфері. Великі міжбанківські платежі передбачають операції на значні суми, які здійснюються між банківськими установами, що дозволяє ефективно обслуговувати великих корпоративних клієнтів та державні фінансові операції. Масові роздрібні платежі, навпаки, стосуються невеликих сум, які клієнти витрачають на товари та послуги, що робить їх важливими для повсякденних розрахунків. Електронні перекази представляють собою безготівкові платежі, які виконуються через інтернет або мобільні додатки, що забезпечує зручність та швидкість трансакцій. Карткові операції, що здійснюються за допомогою дебетових або кредитних карток, є ще одним популярним способом платежів, який активно використовується в роздрібній торгівлі та онлайн-сервісах.

Платіжні системи зазнали суттєвих змін за останні десятиліття, що пов’язано з розвитком інформаційних технологій, глобалізацією фінансових ринків та зміною вимог клієнтів до швидкості та зручності платежів.

1. Початковий етап розвитку платіжних систем був зосереджений на паперових документах і традиційних банківських переказах. Основними інструментами на цьому етапі були чеки, грошові перекази та готівкові операції.

2. Електронізація платіжних систем розпочалася з появою карткових технологій, коли кредитні та дебетові картки стали основним способом здійснення розрахунків. Цей етап відкрив можливості для швидкого і зручного обслуговування клієнтів у банках і магазинах.

3. Інтернет та мобільні платежі стали наступним кроком у розвитку платіжних систем. Використання інтернет-банкінгу, мобільних додатків і платіжних систем, таких як PayPal та Apple Pay, значно прискорило платежі та зробило їх доступнішими для широкого кола користувачів.

4. Цифрові та криптовалютні платіжні системи – останній етап розвитку платіжних систем. Ці технології, такі як блокчейн і криптовалюти

(наприклад, Bitcoin), значно змінюють підходи до розрахунків, забезпечуючи анонімність та незалежність від банківських установ.

Таблиця 1.3

Етапи еволюції платіжних систем

Етап розвитку	Характеристика
Традиційні платіжні системи	Використання готівки, чеків і грошових переказів для платежів.
Електронні системи	Впровадження кредитних/дебетових карток, автоматизованих систем для розрахунків.
Інтернет-банкінг і мобільні платежі	Швидкі платежі через інтернет, мобільні додатки, онлайн-перекази.
Цифрові платіжні системи	Платежі на основі блокчейн-технологій, використання криптовалют.

Джерело: створено автором на основі [5]

Таким чином, еволюція платіжних систем відображає загальні тенденції розвитку фінансової інфраструктури. У сучасному світі платіжні системи є надзвичайно важливими для економічної стабільності та ефективності ринкових відносин. Технологічний прогрес і постійні інновації забезпечують розвиток платіжних послуг, роблячи їх зручними та доступними для користувачів у всьому світі.

1.2. Принципи роботи та учасники сучасних платіжних систем

Сучасні платіжні системи відіграють ключову роль у функціонуванні економіки, забезпечуючи можливість ефективного обміну грошовими коштами між учасниками ринку. Вони дозволяють здійснювати перекази грошей між споживачами, підприємствами та фінансовими установами, використовуючи різноманітні платіжні інструменти та технологічні рішення. Основною метою сучасних платіжних систем є забезпечення швидкості, надійності, безпеки та зручності в проведенні фінансових операцій. Принципи роботи таких систем ґрунтуються на ряді ключових положень, які визначають їх функціональність та ефективність.

Таблиця 1.4

Основні принципи роботи сучасних платіжних систем

Принцип	Опис
Надійність	Забезпечення безперебійної роботи, виконання операцій точно і вчасно.
Прозорість	Зрозумілість правил використання, тарифів і умов проведення платежів.
Безпека	Захист від шахрайства та загроз за допомогою сучасних технологій шифрування та аутентифікації.
Доступність	Можливість здійснення платежів у будь-який час і з будь-якого місця.

Джерело: створено автором на основі [33]

Першим принципом роботи платіжних систем є надійність. Це означає, що всі фінансові операції повинні бути виконані точно і своєчасно, з мінімальними ризиками для учасників. Платіжні системи, особливо ті, що обслуговують міжбанківські та міжнародні перекази, повинні забезпечувати безперервність роботи навіть у випадку технічних або фінансових збоїв. Для досягнення цієї мети вони використовують складні системи резервування даних і платіжних ресурсів, що дозволяє уникати помилок та затримок у транзакціях.

Другим принципом є прозорість. Сучасні платіжні системи мають бути зрозумілими та доступними для своїх користувачів. Прозорість включає як чітке визначення правил і умов використання, так і зрозумілу структуру комісій та тарифів. Це дозволяє учасникам заздалегідь планувати свої витрати і уникати несподіваних витрат при проведенні фінансових операцій.

Безпека є третім принципом, який забезпечує захист від шахрайства, несанкціонованого доступу та інших загроз, що можуть виникати під час проведення платежів. Використання сучасних технологій шифрування та багатофакторної аутентифікації є обов’язковою умовою для функціонування платіжних систем, особливо тих, що здійснюють операції в онлайн-середовищі. Крім того, важливою складовою безпеки є управління ризиками, яке передбачає моніторинг транзакцій та виявлення підозрілих дій у режимі реального часу.

Ще одним принципом є доступність, що передбачає надання користувачам можливості здійснювати платежі в будь-який час і з будь-якого місця. Це стало можливим завдяки розвиткові мобільних платіжних систем і цифрових банківських сервісів, що дозволяють проводити фінансові операції через смартфони або інші мобільні пристрої. Доступність також охоплює можливість використання платіжних систем різними категоріями користувачів – як великими компаніями, так і фізичними особами.

Основними учасниками платіжних систем є банки, небанківські фінансові установи, підприємства, які приймають платежі, та користувачі, що здійснюють платежі.

Таблиця 1.5

Основні учасники сучасних платіжних систем

Учасник	Опис
Банки	Посередники між платниками і отримувачами, що обробляють і виконують фінансові операції.
Небанківські фінансові установи	Надання платіжних послуг через технологічні платформи та інтернет-сервіси.
Платіжні процесингові компанії	Технічна обробка платежів, надання технологічних рішень для виконання фінансових операцій.
Користувачі	Приватні особи та підприємства, що здійснюють і отримують платежі за товари та послуги.

Джерело: створено автором на основі [13]

Банки традиційно виконують роль посередників між сторонами, що беруть участь у фінансових операціях. Вони забезпечують обробку платежів, їх перевірку та виконання. У сучасних умовах до банків також додаються небанківські фінансові установи, які надають платіжні послуги, часто використовуючи технологічні платформи або інтернет-сервіси. Ці установи здебільшого забезпечують платежі у сферах електронної комерції, інтернет-платежів та інших сучасних фінансових сервісів.

Серед інших учасників сучасних платіжних систем можна виділити платіжні процесингові компанії, які займаються технічною обробкою платежів. Вони виступають ключовими партнерами банків та інших фінансових установ, надаючи технічні рішення для проведення фінансових

операцій. Також важливу роль у платіжних системах відіграють посередники, такі як постачальники технологічних платформ, оператори мобільного зв'язку та інші технологічні компанії, що забезпечують функціонування платіжної інфраструктури.

Користувачами платіжних систем є як приватні особи, що здійснюють роздрібні платежі за товари та послуги, так і підприємства та організації, що здійснюють оптові або корпоративні платежі. Сучасні платіжні системи дозволяють користувачам здійснювати платежі в онлайн-режимі, а також за допомогою мобільних додатків, банкоматів або POS-терміналів. Ці системи надають широкий вибір платіжних інструментів, серед яких кредитні та дебетові картки, електронні гаманці, банківські перекази та мобільні платежі.

Крім того, важливими учасниками є державні регулятори та міжнародні організації, які контролюють і регулюють роботу платіжних систем. Вони встановлюють правові рамки, що забезпечують захист прав користувачів і безпеку операцій. Державні органи часто беруть на себе роль регулювання ризиків, запроваджуючи механізми контролю за діяльністю платіжних систем, а також нагляду за їх відповідністю до вимог законодавства [15].

Таблиця 1.6

Етапи розвитку сучасних платіжних систем

Етап розвитку	Характеристика
Поява банківських переказів	Використання традиційних методів передачі грошей через банківські системи.
Розвиток карткових технологій	Впровадження дебетових і кредитних карток як основних інструментів для платежів у роздрібних мережах.
Поява інтернет-банкінгу	Використання онлайн-сервісів для проведення банківських операцій і платежів.
Сучасні мобільні платежі	Здійснення платежів через мобільні додатки, цифрові гаманці, а також впровадження криптовалютних і блокчейн-технологій.

Джерело: створено автором на основі [2]

Етапи розвитку сучасних платіжних систем демонструють еволюцію фінансових технологій та зміну підходів до здійснення платежів. Початковий етап характеризується появою банківських переказів, що використовували традиційні методи передачі грошей через банківські системи, забезпечуючи

базову функцію фінансових трансакцій. Наступним важливим етапом став розвиток карткових технологій, коли дебетові та кредитні картки стали основними інструментами для розрахунків у роздрібних мережах, що суттєво спростило процес покупок. З появою інтернет-банкінгу можливості для проведення банківських операцій і платежів значно розширились завдяки онлайн-сервісам, що дозволили здійснювати фінансові операції з будь-якого місця. Сучасні мобільні платежі вивели платіжні системи на новий рівень, завдяки чому користувачі можуть здійснювати платежі через мобільні додатки та цифрові гаманці, а також активно впроваджуються криптовалютні і блокчейн-технології, які надають нові можливості для фінансових транзакцій.

1.3. Переваги та ризики використання платіжних систем у банківському бізнесі

Використання платіжних систем у банківському бізнесі приносить суттєві переваги, але також супроводжується певними ризиками. Переваги сучасних платіжних систем для банків полягають у підвищенні ефективності, розширенні доступу до фінансових послуг, зростанні рівня обслуговування клієнтів, а також у скороченні витрат і збільшенні прибутків. Завдяки автоматизації та інноваційним технологіям, банківські установи можуть здійснювати фінансові операції швидше, з меншою кількістю помилок, знижуючи операційні витрати. Важливим аспектом є також зменшення потреби у фізичних відділеннях, адже клієнти можуть користуватися банківськими послугами в онлайн-режимі.

Таблиця 1.7

Переваги використання платіжних систем у банківському бізнесі

Переваги	Опис
Підвищення ефективності	Автоматизація процесів, швидкість обробки транзакцій та зменшення часу на проведення операцій.
Зручність для клієнтів	Широкий вибір платіжних інструментів, доступ до послуг через мобільні додатки та інтернет-банкінг.
Скорочення витрат	Зниження операційних витрат, менша потреба у фізичних відділеннях та співробітниках.
Підвищення контролю та безпеки	Моніторинг операцій у режимі реального часу, виявлення шахрайства, використання шифрування.

Джерело: створено автором на основі [26]

Одна з основних переваг полягає у покращенні зручності для клієнтів. Платіжні системи дозволяють банкам надавати клієнтам широкий вибір послуг, від переказів грошей до оплати товарів і послуг в онлайн- та офлайн-середовищі. Це значно підвищує лояльність клієнтів і дозволяє банкам конкурувати на ринку. Платіжні системи також дозволяють розширити географічне охоплення клієнтів, надаючи можливість обслуговувати клієнтів у різних регіонах, країнах та континентах. Це особливо важливо для міжнародних банків та фінансових установ, що працюють на глобальному ринку.

Другою значною перевагою є скорочення витрат. Завдяки автоматизованим платіжним системам, банки можуть суттєво знизити операційні витрати, пов’язані з обробкою фінансових операцій. Технології дозволяють зменшити потребу у використанні паперових документів, знизити кількість помилок під час обробки платежів, а також мінімізувати час, що витрачається на виконання операцій. Крім того, банки можуть скорочувати витрати на оплату праці співробітників завдяки впровадженню цифрових і автоматизованих сервісів.

Третя важлива перевага полягає у підвищенні рівня контролю за фінансовими операціями. Платіжні системи забезпечують можливість моніторингу кожної транзакції в режимі реального часу, що дозволяє банкам ефективно відстежувати грошові потоки, виявляти підозрілі операції та

запобігати шахрайству. Використання технологій шифрування та багатофакторної аутентифікації значно підвищує безпеку фінансових операцій, зменшуючи ризики зловживань та несанкціонованого доступу до рахунків клієнтів.

Однак разом із перевагами використання платіжних систем супроводжується низкою ризиків.

Таблиця 1.8

Ризики використання платіжних систем у банківському бізнесі

Ризики	Опис
Кіберзлочинність	Ризик хакерських атак, викрадення даних або коштів клієнтів.
Регуляторні виклики	Складність дотримання міжнародних та національних нормативних вимог у сфері фінансових операцій.
Технологічні збої	Можливі технічні перебої, що можуть призвести до зупинки роботи платіжних систем.
Ризик конкуренції	Фінтех-компанії створюють сильну конкуренцію, пропонуючи інноваційні платіжні рішення.

Джерело: створено автором на основі [35]

Одним із основних є ризик кіберзлочинності. Банки є мішенями для хакерських атак, які спрямовані на викрадення даних клієнтів або коштів. Навіть при наявності передових систем захисту, ризик кіберзлочинів залишається високим через постійне вдосконалення методів атаки. Тому банки повинні інвестувати значні кошти у безпеку та постійне оновлення своїх систем захисту.

Другий ризик полягає у регуляторних викликах. Платіжні системи працюють у рамках складних нормативних вимог, які можуть різнитися залежно від країни або регіону. Банки зобов’язані дотримуватися вимог щодо боротьби з відмиванням грошей, забезпечення фінансової прозорості та захисту прав споживачів. Недотримання цих вимог може призвести до штрафів, втрати репутації та навіть обмеження діяльності.

Третій ризик пов’язаний із технологічними збоями. Незважаючи на високий рівень автоматизації та розвитку технологій, платіжні системи можуть зазнавати збоїв через технічні проблеми, перебої в роботі серверів або

програмного забезпечення. Це може призвести до затримок у проведенні платежів, втрати даних або навіть до повної зупинки роботи банку на певний період часу. Для мінімізації цього ризику банки повинні мати резервні плани дій та забезпечувати безперервність бізнес-процесів навіть у разі технічних збоїв.

Крім того, ризик конкуренції є значущим фактором для банків. На ринку з'являється все більше фінтех-компаній, які пропонують інноваційні рішення у сфері платіжних послуг, що підвищує конкуренцію та змушує банки постійно вдосконалювати свої продукти та послуги. Фінтех-компанії, завдяки своїй гнучкості та технологічній спроможності, можуть запропонувати клієнтам швидші та зручніші платіжні рішення, ніж традиційні банки.

Таким чином, використання платіжних систем у банківському бізнесі надає значні переваги, зокрема у підвищенні ефективності операцій, зручності для клієнтів та зниженні витрат. Однак водночас існують і суттєві ризики, які банки повинні враховувати і ефективно управляти ними для забезпечення стійкості своєї діяльності.

Таблиця 1.9

Вплив платіжних систем на банківський бізнес

Вплив	Опис
Підвищення лояльності клієнтів	Забезпечення швидких та зручних способів оплати підвищує задоволеність і лояльність клієнтів.
Розширення географічного охоплення	Можливість обслуговування клієнтів у різних регіонах та країнах через інтернет-банкінг.
Збільшення прибутків	Зниження витрат та підвищення ефективності призводить до збільшення доходів банківських установ.
Управління ризиками	Використання сучасних технологій для виявлення та запобігання шахрайству і ризиковим операціям.

Джерело: створено автором на основі [1]

Вплив платіжних систем на банківський бізнес є фундаментальним для розвитку сучасних фінансових установ. Перш за все, платіжні системи сприяють підвищенню лояльності клієнтів завдяки швидким, зручним та інтуїтивно зрозумілим способам здійснення оплат. Споживачі можуть

проводити транзакції будь-де і будь-коли, використовуючи мобільні додатки чи інтернет-банкінг, що значно покращує їхній досвід взаємодії з банком. Це призводить до збільшення задоволеності клієнтів, які віддають перевагу банкам, що забезпечують легкий доступ до платіжних послуг та високий рівень обслуговування.

Ще одним важливим аспектом є розширення географічного охоплення. Завдяки платіжним системам банки можуть обслуговувати клієнтів незалежно від їхнього фізичного місцезнаходження. Онлайн-платежі та послуги дистанційного банкінгу дозволяють банкам працювати не лише в межах країни, але й на міжнародних ринках, що відкриває нові можливості для розвитку бізнесу та залучення клієнтів з різних регіонів і країн. Це також знижує необхідність у підтримці великої мережі фізичних відділень, що веде до скорочення операційних витрат [4].

З точки зору фінансових показників, платіжні системи суттєво сприяють зростанню прибутків банків. Автоматизація платіжних процесів знижує операційні витрати, пов’язані з обробкою транзакцій, і дозволяє скоротити час на виконання операцій. Завдяки зниженню витрат на оплату праці, скороченню витрат на підтримку інфраструктури та підвищенню швидкості операцій, банки отримують можливість оптимізувати свій бізнес і збільшувати доходи від надання платіжних послуг. Крім того, зростання обсягів електронних платежів і збільшення транзакційної активності клієнтів позитивно впливають на прибутковість банків.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ

2.1. Огляд сучасних платіжних систем, що використовуються в банківській сфері

Огляд сучасних платіжних систем, що використовуються в банківській сфері України, демонструє значний прогрес у цифровізації фінансових послуг, що сприяє підвищенню ефективності, швидкості та безпеки банківських операцій. Українські банки активно впроваджують інноваційні платіжні рішення, які надають клієнтам можливість здійснювати транзакції з мінімальними витратами часу та ресурсів. Серед найпоширеніших систем, які використовуються у банківській сфері України, слід виділити міжнародні платіжні системи, національні та власні платіжні системи банків.

Міжнародні платіжні системи, такі як Visa і Mastercard, мають велике значення для українських банків, оскільки вони забезпечують доступ до глобальних фінансових ринків. Ці системи дозволяють українським споживачам і бізнесам здійснювати як внутрішні, так і міжнародні платежі. Використання таких систем підвищує мобільність клієнтів, надає доступ до онлайн-торгівлі та розширює можливості фінансових послуг [19].

Таблиця 2.1

Міжнародні платіжні системи

Міжнародні платіжні системи в Україні	Основні характеристики	Переваги для банківського бізнесу
Visa	Широка мережа користувачів, високий рівень безпеки	Доступ до глобальних ринків, низька комісія за операції
Mastercard	Конкурентоспроможні тарифи, інноваційні рішення, висока швидкість транзакцій	Розширена підтримка для бізнес-клієнтів, розвиток інтернет-банкінгу та мобільних платежів

American Express	Висока платоспроможність клієнтів, преміум-сегмент	Доступ до преміального обслуговування та підвищення лояльності клієнтів

Джерело: створено автором на основі [18]

Міжнародні платіжні системи відіграють важливу роль в українському банківському секторі, забезпечуючи різноманітні можливості для фінансових установ. Visa, зокрема, має широку мережу користувачів і високий рівень безпеки, що відкриває доступ до глобальних ринків і пропонує низькі комісії за операції. Mastercard пропонує конкурентоспроможні тарифи та інноваційні рішення, що забезпечують високу швидкість транзакцій і підтримують розвиток інтернет-банкінгу та мобільних платежів. American Express, орієнтуючись на преміум-сегмент, залучає клієнтів з високою платоспроможністю, що дозволяє банкам надавати преміальне обслуговування та підвищувати лояльність своїх клієнтів. Таким чином, ці системи не тільки підвищують ефективність платіжних процесів, але й сприяють розвитку банківських послуг в Україні [17].

Важливу роль у банківській сфері України відіграють національні платіжні системи, такі як «Простір», що була розроблена Національним банком України для забезпечення безперервності фінансових операцій всередині країни. Ця система сприяє зменшенню залежності від міжнародних платіжних систем та надає українським банкам можливість запропонувати своїм клієнтам недорогі й швидкі рішення для здійснення платежів на внутрішньому ринку.

Таблиця 2.2

Національні платіжні системи

Національні платіжні системи в Україні	Основні характеристики	Переваги для банківського бізнесу
Простір	Національна система, низька комісія, високий рівень локалізації	Зниження витрат для банків, незалежність від міжнародних систем, стабільність

НСМЕП (Національна система масових електронних платежів)	Орієнтована на внутрішні ринки, контроль НБУ	Підвищення ефективності операцій у державному секторі, мінімізація ризиків

Джерело: створено автором на основі [11]

Національні платіжні системи в Україні забезпечують важливі переваги для банківського бізнесу, зокрема через високий рівень локалізації та низькі комісії. Система “Простір” дозволяє банкам знижувати витрати та підвищує їхню незалежність від міжнародних платіжних систем, що забезпечує стабільність в умовах глобальних економічних змін. НСМЕП (Національна система масових електронних платежів) орієнтована на внутрішні ринки та перебуває під контролем НБУ, що сприяє підвищенню ефективності операцій у державному секторі та мінімізації ризиків. В цілому, національні платіжні системи не лише підвищують конкурентоспроможність українських банків, але й забезпечують надійність фінансових операцій на внутрішньому ринку.

Деякі українські банки також розробляють власні платіжні системи або використовують спільні системи, орієнтовані на обслуговування певних категорій клієнтів. Це дозволяє знизити витрати на оплату комісій за використання сторонніх систем і покращити контроль над транзакціями. Власні платіжні рішення часто пропонують розширений спектр послуг, таких як мобільні гаманці, цифрові картки та персоналізовані пропозиції для клієнтів.

Таблиця 2.3

Власні банківські платіжні системи

Банківські платіжні системи	Основні характеристики	Переваги для банків
Приват24	Онлайн-банкінг, мобільні платежі, підтримка криптовалют	Висока лояльність клієнтів, зручність для малого бізнесу
Monobank	Безвіддільний банк, мобільний додаток, інтеграція з іншими фінтех-рішеннями	Швидкість відкриття рахунків, гнучкість у налаштуваннях для користувачів
Ощад24/7	Мобільні та інтернет-платежі, підтримка соціальних програм	Доступ до широкого спектру фінансових послуг, стабільність і надійність

Джерело: створено автором на основі [27]

Власні банківські платіжні системи в Україні, такі як Приват24, Monobank та Ощад24/7, забезпечують значні переваги для банків. Приват24 пропонує онлайн-банкінг і мобільні платежі, що сприяє високій лояльності клієнтів і зручності для малого бізнесу. Monobank, як безвіддільний банк, акцентує увагу на мобільному додатку та інтеграції з фінтех-рішеннями, що забезпечує швидкість відкриття рахунків і гнучкість для користувачів. Ощад24/7 підтримує мобільні та інтернет-платежі, а також соціальні програми, що розширює доступ до фінансових послуг, забезпечуючи стабільність і надійність. Ці системи не лише покращують обслуговування клієнтів, але й підвищують конкурентоспроможність банків у фінансовій сфері.

Сучасні платіжні системи, що використовуються у банківській сфері України, сприяють ефективній інтеграції країни у глобальну фінансову систему. Міжнародні платіжні системи надають доступ до широких можливостей міжнародних ринків, національні системи забезпечують стабільність і безперебійність внутрішніх фінансових операцій, а власні рішення банків дозволяють адаптувати платіжні послуги до конкретних потреб клієнтів. Усі ці системи є ключовими факторами успішного розвитку банківського бізнесу в Україні, забезпечуючи гнучкість, безпеку та зручність у використанні.

2.2. Аналіз ефективності використання платіжних систем у банківському секторі

Аналіз ефективності використання платіжних систем у банківському секторі України демонструє, що платіжні системи відіграють ключову роль у розвитку сучасних банківських послуг. Вони дозволяють не лише знижувати операційні витрати, але й підвищувати якість обслуговування клієнтів,

розширювати доступ до нових фінансових інструментів та сприяти інноваціям у фінансовій сфері.

Міжнародні платіжні системи, такі як Visa, Mastercard та American Express, є найбільш популярними у банківському секторі України. Вони забезпечують стабільний та безпечний обмін фінансовими ресурсами між різними країнами та континентами, що сприяє розширенню доступу українських банків до глобальних ринків і створенню додаткових можливостей для клієнтів. Водночас, міжнародні системи вимагають від банків сплати певних комісій за використання їх інфраструктури, що може впливати на рентабельність окремих операцій.

Таблиця 2.4

Ефективність міжнародних платіжних систем

Міжнародні платіжні системи	Ефективність для банківського бізнесу	Переваги	Недоліки
Visa	Висока швидкість транзакцій та доступ до міжнародних ринків	Глобальне охоплення, висока безпека	Комісії за транзакції
Mastercard	Інноваційні рішення для бізнесу та споживачів	Розвиток мобільних платежів, партнерські програми	Вартість обслуговування
American Express	Обслуговування преміум-клієнтів	Підвищена лояльність клієнтів	Високі вимоги до клієнтів

Джерело: створено автором на основі [9]

Національні платіжні системи, зокрема «Простір», забезпечують стабільність і безпеку платежів на внутрішньому ринку України. Вони допомагають зменшити залежність від міжнародних гравців і значно знижують операційні витрати для банків. Ці системи є особливо ефективними у роботі з державними установами та великими підприємствами, які здійснюють масові платежі всередині країни. Проте, їхня інтеграція з міжнародними системами є обмеженою, що може стати стримуючим фактором для клієнтів, зацікавлених у глобальних фінансових операціях.

Таблиця 2.5

Ефективність національних платіжних систем

Національні платіжні системи	Ефективність для банківського бізнесу	Переваги	Недоліки
Простір	Зниження витрат на операції, стабільність внутрішніх платежів	Низькі комісії, підтримка держави	Обмежена міжнародна інтеграція
НСМЕП	Операції з державними підприємствами, висока безпека	Масові платежі, контроль з боку НБУ	Технічні обмеження для інтеграції з глобальними ринками

Джерело: створено автором на основі [10]

Власні платіжні системи українських банків, такі як Приват24 і Monobank, стають все більш популярними завдяки своїй гнучкості та інноваційності. Вони дозволяють банкам оптимізувати витрати на обслуговування клієнтів, запроваджувати нові функції, такі як мобільні гаманці та автоматизовані послуги. Водночас ці системи дозволяють банкам пропонувати персоналізовані послуги, що підвищує лояльність клієнтів і сприяє залученню нових користувачів. Основним викликом для банків є необхідність постійного інвестування у розвиток та безпеку власних систем.

Таблиця 2.6

Ефективність власних банківських платіжних систем

Власні платіжні системи	Ефективність для банківського бізнесу	Переваги	Недоліки
Приват24	Інновації, мобільність, безвіддільний банкінг	Зручність, висока лояльність клієнтів	Високі інвестиції в технології
Monobank	Мобільні платежі, гнучкі умови для клієнтів	Простота використання, швидкий доступ до послуг	Конкуренція з традиційними банками

Джерело: створено автором на основі [28]

У 2023 році кількість операцій з використанням платіжних карток, випущених українськими банками та фінансовими установами, досягла 7912,5 млн, а їхній загальний обсяг склав 6140,8 млрд грн. З цієї кількості 91,9% операцій та 90,4% їхньої суми було здійснено в Україні. За межами країни

частка операцій з картками українських емітентів становила 8,1% від загальної кількості та 9,6% від суми. Для порівняння, у 2021 році, до початку війни, цей показник за кордоном складав 3,8% за кількістю операцій і 3,7% за їх сумою. Збільшення частки міжнародних операцій пояснюється тим, що значна кількість українців, через війну, були змушені виїхати за кордон, де, за даними ООН, наразі перебуває майже 6,5 млн українських біженців. Загалом у 2023 році, як в Україні, так і за її межами, було здійснено 7 397,2 млн безготівкових операцій на суму 3980,0 млрд грн. Частка безготівкових операцій за сумою зросла до 65% від загального обсягу операцій з платіжними картками, порівняно з 61% у 2021 році. Частка безготівкових операцій за кількістю досягла 93,5% (у 2021 році цей показник був 90,1%). Ця позитивна динаміка свідчить про стабільну роботу платіжної інфраструктури України, яка забезпечує надійне обслуговування безготівкових розрахунків і підтримує високий рівень довіри населення до цього виду платежів.

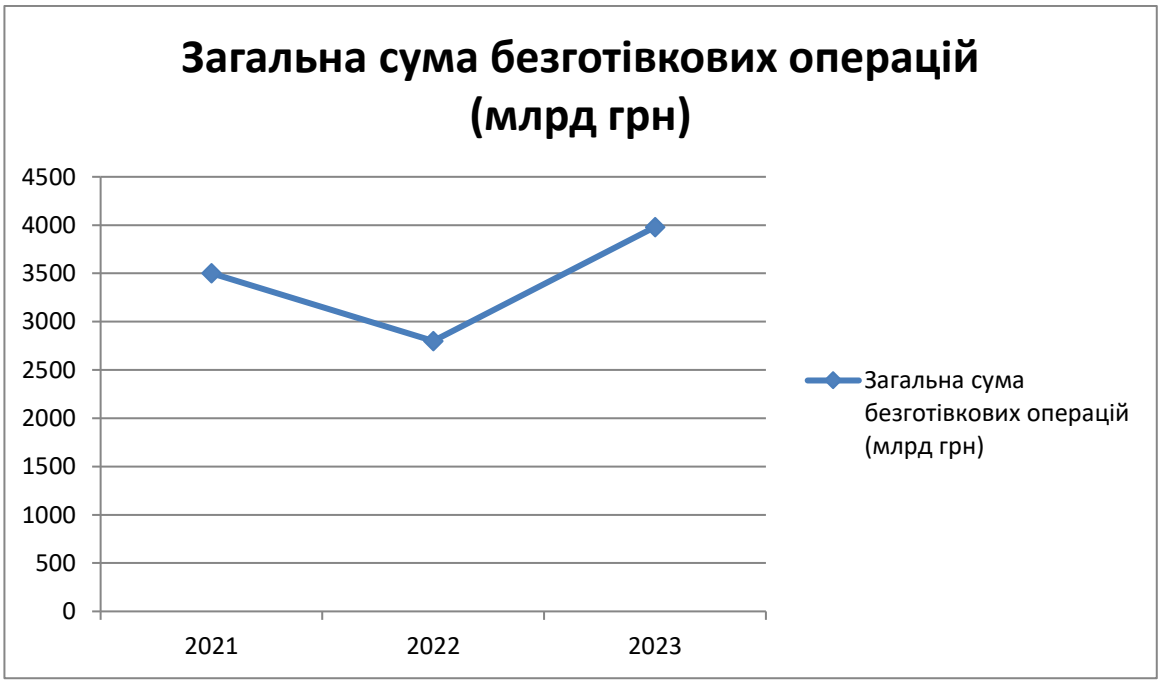

Рис.2.1. Загальна сума безготівкових операцій (млрд грн)

Джерело: створено автором на основі [37]

Аналіз структури безготівкових операцій в Україні за видами у 2023 році показує, що найбільша кількість операцій з використанням платіжних карток

продовжує припадати на розрахунки в торговельній мережі. Майже 70% усіх операцій, або близько 5 млрд транзакцій, здійснювались у торгових точках. Їхня сума склала 40,4% від усіх безготівкових операцій. У той же час, за сумою найбільший обсяг припадає на перекази з картки на картку – 37,1% (1 478,6 млрд грн), хоча кількість таких операцій становить лише 10,1% від загальної кількості.

Щодо інтернет-платежів, то у 2023 році 18% операцій за кількістю та 16% за сумою припадали на оплату товарів і послуг онлайн. Це становило 646,5 млрд грн. Середня сума транзакцій у різних сферах також зросла. Для розрахунків у торговельній мережі вона сягнула 325 грн (у 2021 році – 238 грн), середня сума переказів з картки на картку збільшилась до 1972 грн (у 2021 – 1512 грн), а середня транзакція в Інтернеті зросла до 490 грн (порівняно з 395 грн у 2021).

Кількість платіжних терміналів у торговельних та сервісних мережах зросла на 25,1% порівняно з 2022 роком і досягла 449,5 тис., з яких 99,2% – це безконтактні термінали. Це число перевищує рівень довоєнного 2021 року на 5,4%, що свідчить про відновлення термінальної мережі після втрат, спричинених першими місяцями війни. Кількість точок продажу та послуг, які приймають платіжні картки, зросла на 23,7% порівняно з довоєнним рівнем і досягла 459,7 тис., у тому числі й в Інтернеті. Щодо банкоматів, то їх кількість зросла на майже 2% до 15,8 тис., але це все ще на 14,4% менше, ніж на кінець 2021 року через окупацію частини територій.

Кількість платіжних карток, емітованих українськими банками та фінансовими установами, на початок 2024 року сягнула 115,1 млн, що на 5% більше порівняно з попереднім роком. Водночас 52,1 млн карток (45,3% від загальної кількості) використовувались для здійснення видаткових операцій у грудні 2023 року, що на 12,5% більше, ніж у грудні 2022 року.

Протягом 2023 року спостерігалось продовження зростання кількості безконтактних активних платіжних карток, яке розпочалося у попередні роки. На грудень 2023 року їх число зросло на 17,1% у порівнянні з груднем 2022

року, досягнувши 30,6 млн карток. Більше половини (58,7%) всіх активних платіжних карток тепер є безконтактними. Токенізовані платіжні картки, які використовують NFC-технологію, також залишаються популярними; їх кількість у грудні 2023 року збільшилася на 57% у порівнянні з груднем 2022 року і становила 12,4 млн. Це означає, що приблизно кожна четверта активна платіжна картка є токенізованою, тоді як до початку війни цей показник складав лише одну шосту.

Завдяки цим технологіям близько 90% усіх безготівкових операцій у торговельній мережі у 2023 році виконувалися з використанням безконтактних методів оплати та NFC-технології.

У квітні 2023 року Національний банк України, у відповідності до вимог нового Закону «Про платіжні послуги», який набрав чинності 12 січня 2023 року, почав впроваджувати нову статистичну звітність щодо кредитових і дебетових переказів. Це призвело до змін в обсягах та кількості операцій з платіжними картками [40].

Слід зазначити, що через початок повномасштабної війни подання статистичної звітності про операції з платіжними картками було призупинено у лютому – квітні 2022 року, тому дані за цей період відсутні [37].

У 2023 році платіжні системи активно використовувалися для переказу коштів як в Україні, так і для отримання міжнародних грошових переказів. На території України діяло 35 платіжних систем “переказу коштів”, з яких 26 були створені резидентами, а дев’ять – нерезидентами (серед них чотири з США, три з Великобританії, а також по одній з Грузії та Канади).

Обсяг внутрішніх переказів, здійснених через ці платіжні системи, склав 728 млрд грн (еквівалент 19,9 млрд дол. США), що вдвічі перевищує показники довоєнного 2021 року. Середня сума одного переказу в межах країни становила 862 грн. Лідером за сумою переказів в Україні була платіжна система “NovaPay”, яка охопила 32% всіх внутрішніх переказів.

Що стосується міжнародних переказів, то в Україну за 2023 рік через платіжні системи “переказу коштів” було надіслано 2,6 млрд дол. США, що на

17% менше, ніж у 2021 році. Середня сума одного такого транскордонного переказу становила 255 дол. США. Найбільші обсяги коштів надходили з США (18%), Ізраїлю (17%), Італії (15%), Німеччини (9%) та Ірландії (5%).

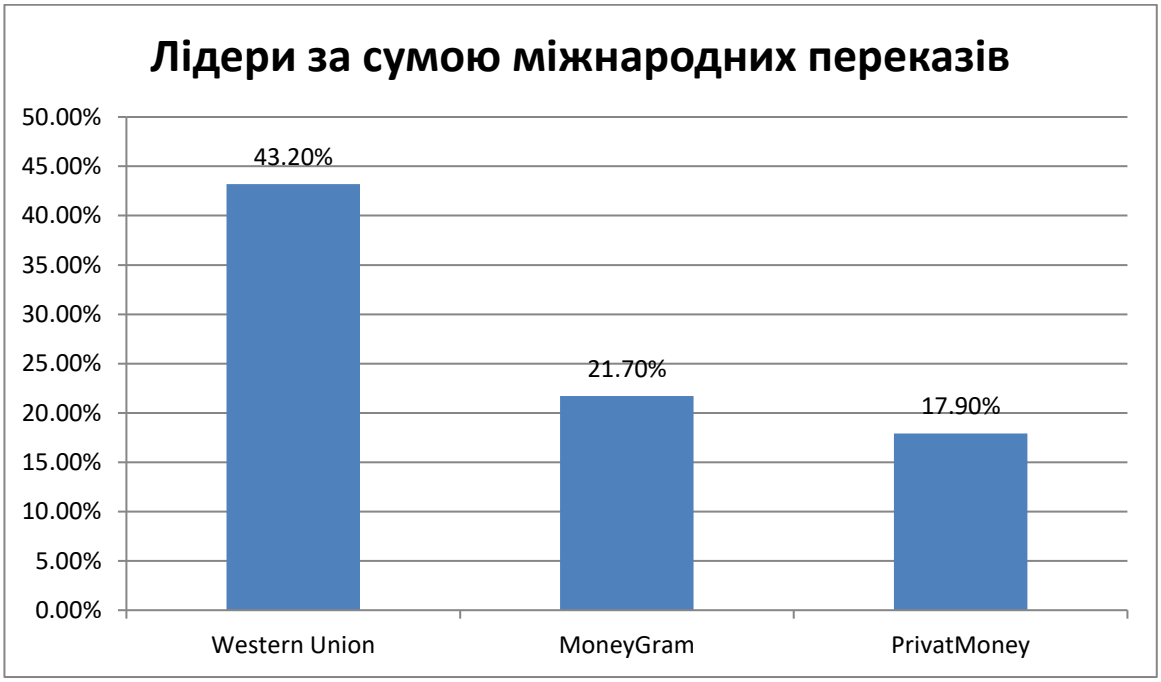

Рис.2.2. Лідери за сумою міжнародних переказів

Джерело: створено автором на основі [36]

Лідерами за сумою переказів в Україну були такі системи: Western Union (43,2% всіх переказів), MoneyGram (21,7%) та PrivatMoney (17,9%).

Важливо відзначити, що платіжні системи “переказу коштів” стали значущим каналом для виплати гуманітарної допомоги українцям від міжнародних організацій. У попередні довоєнні роки через ці системи надходило близько чверті всіх приватних грошових переказів в Україну. За попередніми даними, у 2023 році в Україну з усього світу було перераховано приблизно 11,6 млрд дол. США, включаючи перекази через офіційні канали, такі як банки, міжнародні системи грошових переказів та поштові служби, а також неофіційні канали, зокрема, шляхом передачі грошей між людьми [36].

2.3. Дослідження впливу цифрових платіжних систем на банківський бізнес

Цифрові платіжні системи стали невід'ємною частиною сучасного банківського бізнесу, кардинально змінивши спосіб, яким банки взаємодіють із клієнтами, управляють фінансовими потоками та оптимізують внутрішні процеси. Впровадження таких технологій призвело до суттєвих змін у всіх аспектах банківської діяльності, починаючи від підвищення ефективності обслуговування клієнтів до покращення управління ризиками [7].

По-перше, цифрові платіжні системи забезпечують швидкість і зручність проведення фінансових операцій. Клієнти можуть здійснювати перекази, оплачувати товари та послуги за лічені хвилини, не виходячи з дому. Це, у свою чергу, підвищує рівень задоволеності споживачів, адже сучасний користувач очікує миттєвих і безпечних фінансових послуг. Багато банків вже інтегрували цифрові платіжні рішення, такі як мобільні додатки та електронні гаманці, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними на ринку.

По-друге, цифрові платіжні системи сприяють зниженню витрат. Автоматизація процесів, таких як обробка платежів і ведення бухгалтерії, дозволяє банкам зменшити витрати на обслуговування клієнтів та управлінські витрати. Завдяки впровадженню сучасних технологій, банки можуть оптимізувати свої операційні процеси, що також сприяє підвищенню прибутковості.

Проте вплив цифрових платіжних систем не обмежується лише перевагами. Він також приносить певні ризики, зокрема, пов'язані з безпекою. Зростання кількості онлайн-транзакцій підвищує ймовірність шахрайства та кібератак. Це змушує банки інвестувати значні ресурси в кібербезпеку, щоб захистити свої системи і дані клієнтів.

З метою більш детального аналізу, у таблицях 2.7 і 2.8 наведено порівняння основних переваг і ризиків, пов'язаних із впровадженням цифрових платіжних систем у банківський бізнес.

Таблиця 2.7

Переваги цифрових платіжних систем для банківського бізнесу

Переваги	Опис
Збільшення швидкості транзакцій	Миттєві перекази та оплати без необхідності фізичної присутності.
Зниження витрат	Автоматизація процесів зменшує операційні витрати.
Підвищення задоволеності клієнтів	Зручність та доступність послуг сприяють лояльності клієнтів.
Розширення географії обслуговування	Доступ до клієнтів з різних регіонів та країн через онлайн-банкінг.
Поліпшення управління ризиками	Системи виявлення шахрайства підвищують безпеку фінансових операцій.

Джерело: створено автором на основі [21]

Цифрові платіжні системи надають банківському бізнесу суттєві переваги, зокрема, значно підвищують швидкість транзакцій, що дозволяє клієнтам здійснювати миттєві перекази без необхідності фізичної присутності. Автоматизація процесів знижує операційні витрати, що робить банки більш ефективними у фінансовому управлінні. Зручність та доступність послуг, які пропонують ці системи, сприяють підвищенню задоволеності клієнтів, що, у свою чергу, зміцнює їхню лояльність. Цифрові платіжні системи також розширюють географію обслуговування, дозволяючи банкам залучати клієнтів з різних регіонів і країн через онлайн-банкінг. Крім того, впровадження сучасних систем виявлення шахрайства значно поліпшує управління ризиками, підвищуючи безпеку фінансових операцій. Це в цілому формує сприятливе середовище для розвитку банківського бізнесу.

Таблиця 2.8

Ризики цифрових платіжних систем для банківського бізнесу

Ризики	Опис
Кібератаки	Підвищений ризик шахрайства через зловживання технологіями.
Витік конфіденційних даних	Небезпека втрати даних клієнтів унаслідок кібератак.
Витрати на безпеку	Необхідність інвестувати значні ресурси в захист інформаційних систем.
Технологічні збої	Виникнення проблем із сервісами може призвести до втрати клієнтів.

Джерело: створено автором на основі [22]

Цифрові платіжні системи, незважаючи на їхні численні переваги, несуть певні ризики для банківського бізнесу, які потребують пильної уваги. По-перше, підвищений ризик кібератак стає серйозною загрозою для фінансових установ. Зловмисники можуть використовувати технології для шахрайства, що може призвести до значних фінансових втрат як для банків, так і для їх клієнтів [41].

Це, в свою чергу, створює загрозу витоку конфіденційних даних клієнтів, що може мати руйнівні наслідки для репутації банків. Втрата довіри з боку споживачів може призвести до зниження кількості клієнтів і, як наслідок, до втрати прибутків. Інвестування в безпеку інформаційних систем стає невід'ємною частиною бізнес-стратегії, проте таке інвестування супроводжується значними витратами, що може негативно вплинути на фінансові результати банків.

Крім того, технологічні збої або проблеми з сервісами можуть призвести до втрати клієнтів, оскільки користувачі очікують стабільності та надійності у своїх фінансових операціях. У сучасному світі, де швидкість та зручність є ключовими факторами, будь-які затримки чи збої можуть відштовхнути потенційних клієнтів до конкурентів [31].

Ці ризики вимагають від банків не лише постійного моніторингу, але й адаптації стратегій для забезпечення безпеки та збереження довіри клієнтів. Важливою є не лише реакція на існуючі загрози, але й проактивне управління ризиками, що включає регулярні оновлення систем безпеки, навчання персоналу та впровадження новітніх технологій. Тільки таким чином банки можуть зберегти свою конкурентоспроможність у динамічно змінюваному середовищі цифрових фінансових послуг.

РОЗДІЛ 3
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ

3.1. Напрями вдосконалення інтеграції платіжних систем у банківські процеси

Інтеграція платіжних систем у банківські процеси є ключовим чинником, який суттєво впливає на підвищення ефективності, зниження витрат та покращення обслуговування клієнтів. Сучасний банківський сектор стикається з безліччю викликів, пов’язаних із швидким розвитком технологій, зростаючими вимогами споживачів, а також необхідністю забезпечення високого рівня безпеки фінансових транзакцій.

У цьому контексті інтеграція платіжних систем дозволяє банкам автоматизувати різні процеси, що, в свою чергу, призводить до значного скорочення витрат на обробку платежів та зменшення людського фактора, що є важливим у контексті уникнення помилок. Клієнти отримують можливість швидко та зручно здійснювати транзакції, що підвищує їх загальне задоволення від обслуговування.

Щоб залишатися конкурентоспроможними в умовах динамічного ринку, банки повинні постійно вдосконалювати свої платіжні системи. Це включає впровадження новітніх технологій, таких як мобільні платежі, біометрична аутентифікація та електронні гаманці. Окрім того, інтеграція платіжних систем у різні аспекти діяльності банку дозволяє створювати комплексні фінансові рішення, які відповідають потребам різних сегментів клієнтів.

Наприклад, з’єднуючи платіжні системи з CRM-системами, банки можуть не лише автоматизувати обробку транзакцій, але й здійснювати детальний аналіз поведінки клієнтів, що дозволяє адаптувати пропозиції під їхні потреби. Це, в свою чергу, відкриває нові можливості для крос-продажу послуг і залучення нових клієнтів [20].

Однак, впроваджуючи нові платіжні рішення, банки також повинні зосередити увагу на безпеці. Зростання обсягу онлайн-транзакцій робить їх більш вразливими до шахрайства та кібератак, тому важливо постійно інвестувати в технології безпеки. Загалом, інтеграція платіжних систем не лише оптимізує внутрішні процеси, але й значно підвищує довіру клієнтів до банківських послуг, що є критично важливим для їхнього успіху в сучасному конкурентному середовищі.

Таблиця 3.1

Основні напрями вдосконалення інтеграції платіжних систем

Напрямок	Опис
Автоматизація процесів	Використання технологій для автоматизації обробки платежів.
Покращення користувацького досвіду	Створення інтуїтивно зрозумілих інтерфейсів для клієнтів.
Посилення безпеки	Інвестиції в кібербезпеку та оновлення систем безпеки.
Гнучкість і адаптивність	Швидка реакція на зміни на ринку та нові тренди.

Джерело: створено автором на основі [32]

Першим напрямом вдосконалення є автоматизація процесів. Використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, відкриває нові можливості для автоматизації обробки платежів. Це не лише зменшує час, необхідний для виконання транзакцій, але й суттєво знижує ймовірність виникнення людських помилок, які можуть призвести до фінансових втрат або затримок. Завдяки автоматизації, процеси стають більш ефективними та зручними як для банків, так і для клієнтів.

Крім того, автоматизація дозволяє банкам звільнити ресурси, які раніше використовувалися для рутинних завдань, і зосередитися на стратегічних завданнях, таких як розвиток нових продуктів і послуг. Замість того, щоб витрачати час на обробку великих обсягів даних або вирішення адміністративних питань, співробітники можуть зосередитися на інноваціях, покращуючи якість обслуговування клієнтів і адаптуючи пропозиції до змінюваних потреб ринку.

Автоматизація також сприяє підвищенню безпеки платіжних процесів. Використання алгоритмів для моніторингу транзакцій у режимі реального часу дозволяє швидше виявляти аномалії та підозрілі операції, що допомагає запобігти шахрайству. В результаті, банки не лише підвищують свою ефективність, але й зміцнюють довіру клієнтів, надаючи їм безпечні та надійні платіжні рішення.

Отже, впровадження автоматизації у фінансові процеси стає не лише вимогою часу, але й стратегічно важливим кроком для забезпечення конкурентоспроможності банківської системи. Це відкриває нові горизонти для інновацій, покращує обслуговування клієнтів і підвищує загальну ефективність бізнесу.

Другим важливим напрямом є покращення користувацького досвіду. Інтуїтивно зрозумілі інтерфейси та простота використання платіжних систем стають критично важливими для клієнтів, оскільки сучасні споживачі шукають швидкі та зручні рішення для управління своїми фінансами. У цьому контексті банки повинні забезпечити доступ до різних платіжних рішень, таких як мобільні додатки, онлайн-банкінг та безконтактні платежі, що дозволяє задовольнити потреби різних категорій користувачів.

Зручність використання платіжних систем безпосередньо впливає на задоволеність клієнтів. Якщо користувачі можуть легко орієнтуватися в інтерфейсі, швидко виконувати транзакції і отримувати необхідну інформацію, це не лише підвищує їхню лояльність, але й спонукає до активнішого використання безготівкових операцій. Зростання обсягу безготівкових транзакцій, у свою чергу, вигідне не лише для банків, але й для економіки в цілому, оскільки сприяє зменшенню тіньового сектора та підвищенню фінансової прозорості.

Крім того, важливо враховувати різноманітність потреб споживачів. Наприклад, молодші покоління можуть віддавати перевагу мобільним додаткам і технологіям безконтактних платежів, тоді як старші користувачі можуть цінувати більш традиційні методи, такі як онлайн-банкінг.

Забезпечуючи широкий вибір рішень, банки можуть залучити нових клієнтів і задовольнити потреби вже існуючих.

Отже, вдосконалення користувацького досвіду є ключовим елементом у стратегії розвитку платіжних систем. Інвестуючи в зручність і доступність своїх сервісів, банки можуть не лише зміцнити свої позиції на ринку, але й побудувати довготривалі відносини з клієнтами, що базуються на довірі та задоволеності.

Третім напрямом є посилення безпеки транзакцій. Оскільки цифрові фінансові послуги стають дедалі популярнішими, банки мають вжити заходів для забезпечення безпеки своїх платіжних систем. Інвестиції в кібербезпеку, регулярне оновлення систем безпеки та навчання персоналу можуть суттєво знизити ризики шахрайства та кібератак.

Нарешті, інтеграція платіжних систем повинна бути гнучкою та адаптивною до змін на ринку. Банки повинні мати можливість швидко реагувати на нові тренди, такі як виникнення нових технологій або зміну споживчих переваг. Це може включати впровадження нових платіжних методів, партнерство з фінансовими технологічними компаніями та адаптацію до нових нормативних вимог.

3.2. Пропозиції щодо підвищення безпеки та ефективності використання платіжних систем

Підвищення безпеки та ефективності використання платіжних систем є критично важливим завданням для банків та фінансових установ, оскільки зростаюча кількість онлайн-транзакцій створює нові ризики, а також вимагає впровадження сучасних технологічних рішень.

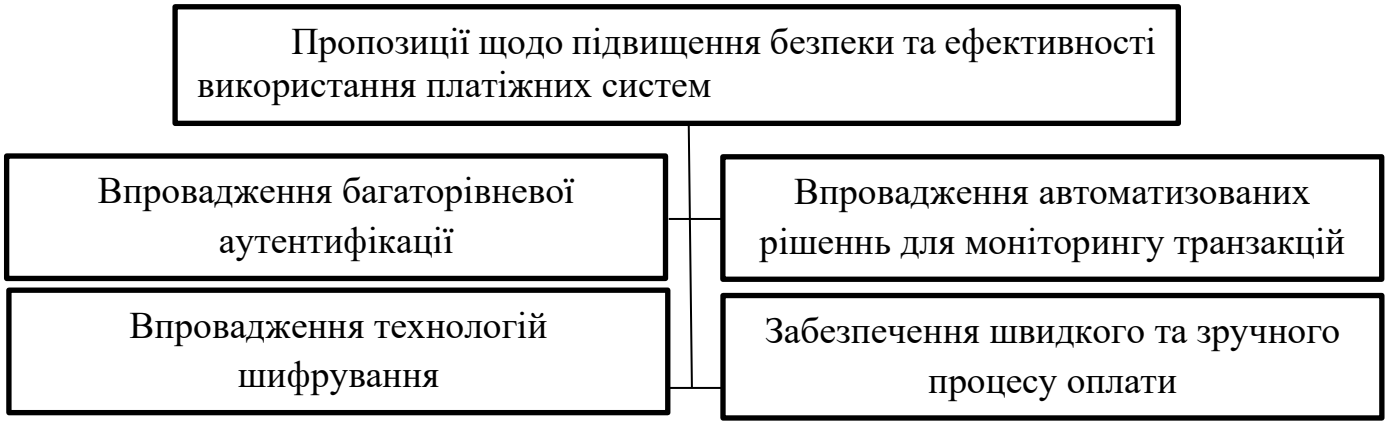

Рис.3.1. Пропозиції щодо підвищення безпеки та ефективності використання платіжних систем

Джерело: створено автором на основі [25]

Однією з основних пропозицій для підвищення безпеки платіжних систем є впровадження багаторівневої аутентифікації, яка передбачає використання кількох методів підтвердження особи клієнта. Цей підхід включає в себе комбінацію різних механізмів, таких як паролі, одноразові коди, що надсилаються на мобільні пристрої, та біометричні дані, наприклад, відбитки пальців або розпізнавання обличчя.

Впровадження багаторівневої аутентифікації не лише забезпечує надійний захист облікових записів, а й значно зменшує ризик несанкціонованого доступу. Це особливо важливо в умовах зростаючих загроз кібербезпеки, де шахраї використовують різноманітні методи для отримання конфіденційних даних. Кожен додатковий рівень перевірки робить процес аутентифікації більш складним для потенційних зловмисників.

Крім того, така система може включати адаптивні елементи, які враховують поведінку користувачів, наприклад, їхні звички в здійсненні транзакцій. Якщо система виявляє незвичну активність, вона може вимагати додаткові підтвердження, що підвищує рівень безпеки без значних незручностей для чесних користувачів. Цей баланс між безпекою і зручністю є критично важливим для підтримки довіри клієнтів до платіжних систем.

Таким чином, багаторівнева аутентифікація стає не лише важливим інструментом для запобігання шахрайству, а й чинником, що сприяє підвищенню загальної ефективності і стабільності платіжних систем, забезпечуючи безпечніше середовище для фінансових операцій.

Крім того, важливим аспектом підвищення безпеки платіжних систем є впровадження технологій шифрування. Усі дані, що передаються між платіжними системами та користувачами, повинні бути захищені сучасними протоколами шифрування, такими як SSL або TLS. Це значно ускладнює можливість перехоплення інформації зловмисниками, забезпечуючи конфіденційність і цілісність даних під час їх передачі. Системи шифрування гарантують, що навіть якщо дані потраплять до рук шахраїв, їх важко буде розшифрувати без відповідного ключа.

Окрім шифрування, використання токенізації також є ефективним методом зниження ризиків, пов’язаних з обробкою платіжних карток. Токенізація дозволяє замінити чутливі дані картки, такі як номер картки, на унікальні ідентифікатори або токени. Ці токени не мають жодної цінності для зловмисників, оскільки не містять жодної корисної інформації, яка могла б бути використана для здійснення шахрайських операцій. Це значно зменшує ймовірність шахрайства під час зберігання та обробки платіжної інформації.

Таким чином, інтеграція технологій шифрування і токенізації в платіжні системи не лише підвищує їхню безпеку, а й формує довіру з боку користувачів. Клієнти відчувають себе більш захищеними, знаючи, що їхні фінансові дані обробляються з дотриманням найсучасніших стандартів безпеки. Це, в свою чергу, може стимулювати зростання обсягу безготівкових платежів та покращити загальну ефективність фінансових операцій.

Для підвищення ефективності платіжних систем важливо впроваджувати автоматизовані рішення для моніторингу транзакцій у режимі реального часу. Такий підхід дозволяє швидко виявляти підозрілі операції та вживати заходів ще до завершення транзакцій, що суттєво знижує ризики фінансових втрат. Системи, що здійснюють моніторинг, можуть автоматично

аналізувати величезні обсяги даних, виявляючи патерни, які можуть свідчити про шахрайство.

Використання алгоритмів машинного навчання для аналізу транзакцій є ще одним потужним інструментом у боротьбі з шахрайством. Ці алгоритми здатні адаптуватися до нових загроз, оскільки вони навчаються на історичних даних, розпізнаючи аномалії та підозрілі патерни поведінки. Наприклад, якщо система виявить транзакцію, що відрізняється від звичних дій користувача, вона може автоматично сигналізувати про це або навіть блокувати операцію до подальшої перевірки.

Таким чином, інтеграція автоматизованих рішень та технологій машинного навчання у платіжні системи не лише підвищує їхню ефективність, але й забезпечує додатковий рівень захисту від шахрайства. Це, у свою чергу, формує довіру користувачів до системи, що є критично важливим у сучасному фінансовому середовищі, де безпека та швидкість обробки платежів відіграють ключову роль.

З точки зору клієнтського досвіду, забезпечення швидкого та зручного процесу оплати є ключовим фактором успіху платіжних систем. Використання безконтактних технологій, таких як NFC, значно підвищує швидкість здійснення платежів, дозволяючи користувачам оплачувати покупки з мінімальними зусиллями. Це створює більш позитивний досвід, оскільки клієнти цінують зручність та ефективність.

Інтеграція платіжних систем з мобільними додатками та онлайн-платформами також грає важливу роль у спрощенні процесу здійснення покупок. Завдяки цьому користувачі можуть зберігати платіжні дані, що дозволяє здійснювати транзакції в один дотик, без необхідності повторного введення інформації. Така функціональність не лише економить час, але й зменшує ймовірність помилок при введенні даних.

Додатково, наявність можливості відстежувати історію транзакцій та отримувати сповіщення про платежі через мобільні додатки підвищує прозорість фінансових операцій для користувачів. Це створює відчуття

контролю та безпеки, що, в свою чергу, може збільшити лояльність до платіжної системи.

Усе це свідчить про те, що сучасні платіжні системи повинні орієнтуватися на потреби клієнтів, пропонуючи інноваційні рішення, які покращують їхній досвід. Зосередження на швидкості, зручності та безпеці є критично важливим для залучення та утримання клієнтів у конкурентному середовищі.

Також важливо проводити регулярні навчання для співробітників банків та користувачів платіжних систем щодо основ кібербезпеки. Ці навчання сприяють підвищенню обізнаності про можливі загрози, такі як фішинг, шкідливе програмне забезпечення та інші форми шахрайства. Освіта користувачів допомагає їм усвідомлювати важливість захисту своїх фінансових даних і вміння розпізнавати потенційні ризики.

Регулярні тренінги формують у співробітників і клієнтів відповідальні звички при роботі з фінансовими даними. Це може включати використання складних паролів, регулярну їх зміну, а також вміння виявляти підозрілі електронні листи чи повідомлення. Оснащення користувачів необхідними знаннями та інструментами для захисту власних даних стає запорукою не лише безпеки особистих фінансів, але й загального довіри до платіжних систем.

Таким чином, інвестиції в освіту та навчання в сфері кібербезпеки є критично важливими для зменшення ризиків і забезпечення стабільного функціонування платіжних систем. Це також підвищує довіру до банків і платіжних платформ, адже обізнані користувачі зможуть ефективніше захищати свої дані, що в свою чергу позитивно позначається на репутації фінансових установ [34].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що підвищення безпеки та ефективності платіжних систем потребує комплексного підходу, що включає технологічні інновації, покращення клієнтського досвіду та навчання користувачів. Це не лише знизить ризики шахрайства, але й підвищить довіру

клієнтів до платіжних систем, що в свою чергу сприятиме їхньому зростанню та розвитку на ринку.

3.3. Перспективи розвитку цифрових платіжних систем у банківському секторі

Перспективи розвитку цифрових платіжних систем у банківському секторі обіцяють суттєві зміни, що можуть істотно вплинути на фінансову інфраструктуру та поведінку споживачів. В умовах стрімкого технологічного прогресу, зростаючої конкуренції та зміни споживчих очікувань, банки змушені адаптуватися до нових реалій, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Одним з основних напрямків розвитку цифрових платіжних систем є інтеграція технологій блокчейн. Блокчейн забезпечує високий рівень прозорості та безпеки транзакцій, що може зменшити ризики шахрайства та покращити довіру до електронних платіжних рішень. Багато банків вже експериментують з використанням блокчейн-технологій для реалізації міжнародних платежів, що дозволяє значно зменшити час обробки транзакцій і витрати на них.

Крім того, впровадження штучного інтелекту та машинного навчання відкриває нові можливості для автоматизації процесів та підвищення точності оцінки ризиків. Ці технології можуть аналізувати великі обсяги даних у реальному часі, що дозволяє не лише виявляти шахрайські транзакції, але й прогнозувати поведінку споживачів, адаптуючи пропозиції банків до їх потреб.

Зростаюча популярність мобільних платіжних рішень також стає важливим чинником у розвитку цифрових платіжних систем. Споживачі все частіше обирають зручність, що пропонують мобільні додатки, які дозволяють здійснювати платежі, перекази та управління фінансами на ходу. Це спонукає банки до розробки власних мобільних платформ з інтеграцією широкого

спектру фінансових послуг, що покращує користувацький досвід та забезпечує більш активну взаємодію з клієнтами.

Інші важливі аспекти розвитку цифрових платіжних систем включають впровадження стандартів безпеки, таких як PSD2 в Європі, що сприяє збільшенню конкуренції між фінансовими установами і розвитком фінансових технологій. Банки зобов'язані інтегрувати ці стандарти у свої системи, що дозволяє стороннім постачальникам послуг отримувати доступ до даних клієнтів (за їхньою згодою), стимулюючи інновації у сфері платіжних рішень [29].

Також важливим аспектом є розвиток фінансової інклюзії. Цифрові платіжні системи відкривають доступ до фінансових послуг для широких верств населення, які раніше не мали можливості користуватися банківськими продуктами. Впровадження нових платіжних платформ, що функціонують на базі смартфонів, дозволяє залучити нових клієнтів, включаючи підприємців та малий бізнес, що може значно сприяти економічному зростанню.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що перспективи розвитку цифрових платіжних систем у банківському секторі є дуже позитивними. Інтеграція новітніх технологій, адаптація до змінюваних потреб споживачів і підвищення рівня безпеки створюють умови для формування більш ефективних, зручних і доступних фінансових послуг.

Таблиця 3.2

Потенційні технології для розвитку цифрових платіжних систем

Технологія	Опис	Вигоди
Блокчейн	Децентралізована база даних, що забезпечує прозорість і безпеку транзакцій.	Зменшення витрат, підвищення довіри.
Штучний інтелект	Системи, що можуть вчитися та адаптуватися для прогнозування споживчих поведінки.	Підвищення ефективності, точність.
Мобільні платформи	Додатки для смартфонів, що забезпечують зручність у використанні фінансових послуг.	Залучення нових клієнтів, зручність.

Джерело: створено автором на основі [23]

Потенційні технології для розвитку цифрових платіжних систем відкривають нові горизонти для банківського бізнесу. Наприклад, блокчейн пропонує децентралізовану базу даних, що забезпечує прозорість і безпеку транзакцій. Це не лише зменшує витрати на обробку платежів, але й підвищує довіру клієнтів, які отримують можливість стежити за своїми фінансовими операціями в реальному часі.

Штучний інтелект, у свою чергу, здатен аналізувати великі обсяги даних та адаптуватися до змін у споживчій поведінці. Це забезпечує підвищення ефективності бізнес-процесів, а також дозволяє точніше прогнозувати потреби клієнтів, що може суттєво поліпшити обслуговування.

Мобільні платформи також відіграють важливу роль у розвитку цифрових платіжних систем, пропонуючи зручні додатки для смартфонів. Це не лише покращує досвід користувачів, але й залучає нових клієнтів, адже сучасні споживачі прагнуть до зручності у використанні фінансових послуг. Загалом, інтеграція цих технологій у платіжні системи може суттєво підвищити їх ефективність, безпеку та доступність, що є важливим для задоволення потреб сучасного ринку.

Таблиця 3.3

Вплив регуляторних стандартів на розвиток платіжних систем

Стандарт	Країна/Регіон	Вплив на ринок
PSD2	Європейський Союз	Сприяє конкуренції, стимулює інновації у фінансових технологіях.
Dodd-Frank Act	США	Посилює регуляції в платіжних системах, забезпечує безпеку.
PSD2 в Україні	Україна	Підвищує рівень захисту даних клієнтів, відкриває нові можливості.

Джерело: створено автором на основі [30]

Вплив регуляторних стандартів на розвиток платіжних систем є суттєвим фактором, що формує сучасний фінансовий ландшафт. Наприклад, директива PSD2 в Європейському Союзі не лише сприяє конкуренції серед фінансових установ, але й стимулює інновації у фінансових технологіях. Це означає, що нові учасники ринку отримують можливість пропонувати свої

рішення, що в свою чергу покращує обслуговування споживачів і знижує витрати на транзакції.

У США Dodd-Frank Act вводить посилені регуляції в платіжних системах, що підвищує загальний рівень безпеки для споживачів. Ці стандарти забезпечують захист від шахрайства та зловживань, створюючи більш стабільне середовище для фінансових операцій.

В Україні впровадження PSD2 також має важливе значення, оскільки підвищує рівень захисту даних клієнтів та відкриває нові можливості для фінансових установ і споживачів. Регуляторні стандарти таким чином виступають не лише як засіб контролю, але й як каталізатор розвитку, стимулюючи адаптацію нових технологій і підвищення ефективності платіжних систем. Це підкреслює важливість регуляторної політики у забезпеченні безпеки та інноваційності фінансового сектору.

Таблиця 3.4

Актуальні тренди у цифрових платіжних системах

Тренд	Опис	Очікуваний вплив
Зростання безконтактних платежів	Підвищення популярності технологій NFC та QR-кодів для платежів.	Зручність, швидкість.
Фінансова інклюзія	Розширення доступу до фінансових послуг для населення з низьким доходом.	Соціально-економічний розвиток.
Використання криптовалют	Інтеграція цифрових валют у фінансові сервіси.	Нові можливості для інвестування.

Джерело: створено автором на основі [24]

Актуальні тренди у цифрових платіжних системах вказують на суттєві зміни у способах здійснення фінансових операцій. Зростання безконтактних платежів, зокрема через технології NFC та QR-коди, надає користувачам велику зручність і швидкість у виконанні транзакцій. Це сприяє збільшенню кількості безготівкових розрахунків, що, в свою чергу, зменшує потребу в готівці і позитивно впливає на ефективність бізнес-процесів.

Фінансова інклюзія стає ще одним важливим аспектом, оскільки розширення доступу до фінансових послуг для населення з низьким доходом

може стимулювати соціально-економічний розвиток. Це створює нові можливості для розвитку підприємництва і покращення життєвого рівня людей, які раніше мали обмежений доступ до банківських послуг.

Використання криптовалют також активно інтегрується у фінансові сервіси, пропонуючи нові можливості для інвестування та ведення бізнесу. Цей тренд може призвести до значних змін у фінансовому секторі, оскільки підприємства і споживачі шукають способи використання цифрових валют для зручності і безпеки своїх транзакцій. Усі ці тенденції формують нову екосистему платіжних систем, що потребує адаптації як з боку фінансових установ, так і з боку споживачів.

ВИСНОВКИ

Платіжні системи є важливим елементом сучасної економіки, їх сутність полягає в забезпеченні ефективного і швидкого обміну фінансовими ресурсами між учасниками ринку. Класифікація платіжних систем базується на різних критеріях, таких як типи транзакцій, учасники, технології та регіональне охоплення. Еволюція платіжних систем відбувалася на фоні розвитку технологій, що сприяло появі нових форм платежів, зокрема електронних та мобільних. Цей процес вимагає від банків постійного адаптування до нових умов.

Принципи роботи сучасних платіжних систем передбачають участь кількох ключових гравців, таких як банки, платіжні провайдери та кінцеві споживачі. Взаємодія між цими учасниками забезпечує безперебійне виконання платіжних операцій, що включає в себе як внутрішні, так і міжнародні перекази. Однак, поряд із перевагами, існують і ризики, пов’язані з використанням платіжних систем, такі як можливість шахрайства, недоступність послуг через технічні збої, а також загрози безпеки даних.

В Україні платіжні системи зазнали значних змін, адаптуючись до нових вимог та уподобань користувачів. Сучасні платіжні рішення, такі як “PrivatMoney”, “NovaPay” та міжнародні системи, стали невід’ємною частиною банківської сфери, що дозволяє забезпечувати високу швидкість та надійність фінансових операцій. Завдяки цим системам, користувачі можуть здійснювати транзакції з легкістю та комфортом, не виходячи з дому.

Аналіз ефективності сучасних платіжних систем свідчить про те, що інтеграція новітніх технологій, зокрема мобільних додатків та безконтактних платежів, суттєво підвищує обсяги безготівкових операцій. Безконтактні платежі, зокрема, стають все більш популярними завдяки своїй зручності та швидкості. Ці технології не лише спрощують процес оплати, але й знижують ризики, пов’язані з готівкою.

Крім того, важливо зазначити, що зростання використання платіжних систем в Україні сприяє фінансовій інклюзії. Завдяки цифровим платформам, навіть ті, хто раніше не мав доступу до банківських послуг, можуть користуватися фінансовими інструментами, що розширює їхні можливості в управлінні коштами. Це, у свою чергу, впливає на загальний економічний розвиток країни, оскільки полегшує доступ до кредитів, інвестицій та інших фінансових послуг.

Отже, сучасні платіжні системи в Україні не лише відповідають потребам користувачів, а й стимулюють розвиток економіки, забезпечуючи зручність, безпеку та швидкість фінансових операцій. Вони сприяють інтеграції інновацій у банківському секторі, що робить його більш адаптивним до викликів часу.

Дослідження впливу цифрових платіжних систем на банківський бізнес підтверджує, що ці технології стають важливими інструментами для підвищення конкурентоспроможності банків. Вони допомагають знижувати витрати на обслуговування, покращувати клієнтський досвід і підвищувати лояльність споживачів.

Рекомендації щодо вдосконалення використання платіжних систем у банківському бізнесі охоплюють кілька напрямів. По-перше, необхідно підвищити інтеграцію платіжних систем у внутрішні процеси банків, щоб забезпечити швидкість і надійність транзакцій. По-друге, важливо зосередитися на підвищенні рівня безпеки, впроваджуючи новітні технології захисту даних, такі як біометричні системи і токенізація. Перспективи розвитку цифрових платіжних систем обіцяють подальше зростання їх популярності завдяки інноваційним рішенням і зміні споживчих уподобань, що вимагає від банків гнучкості та адаптивності до нових умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик Б., Ткачук В. Платіжні системи: Фундаментальні засади та перспективи трансформації. Економічний аналіз. 2019. Т. 29, № 3. С. 63–73. URL: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1708/6565656795

2. Історичні передумови виникнення платіжних карток. Pidru4niki. URL: https://pidru4niki.com/15890315/bankivska_sprava/istorichni_per

3. Заруцька О. П., Прохорець Т. Б. Особливості функціонування платіжних систем в Україні. Молодий вчений. 2017. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2764/1/Заруцька%20О.П.%20%20Особливості%20функціонування%20платіжних%20систем%20в%20Україні.pdf

4. Коляда А. М. Короткий огляд явища електронних платіжних систем та їх класифікація. 2020. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19947/Коляда%20Корот.pdf ?

5. Кушнерьов О. С., Доценко Т. В. Платіжні системи : конспект лекцій. Сумський державний університет. 2020. С. 268. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/80755/3/Kushnerov_platizhni_systemy.pdf

6. Содома Р. І., Агрес О. Г., Шматковська Т. О. Діджиталізація платіжних систем. 2020. URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:nbj

7. Пащенко О. І. Електронні гроші. 2019. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9555/1/Zbirnyk_4_19.pdf#page=176 43

8. Сачук Н. В. Система електронних платежів в Україні. 2020. URL: http://eprints.cdu.edu.ua/4663/1/zbirnik22.10.2020.pdf#page=642

9. Баришевська І. В., Мельник О. І., Кугляр А. А. Світовий ринок цифрових платежів. 2022. URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:eSf8zMXiEQkJ:s

10. Річний звіт з оверсайта інфраструктур фінансового ринку за 2022 рік. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2022.pdf?v=4

11. Своя платіжна система: скільки “ПРОСТОРУ” потрібно українцям. Економічна правда. URL: https://www.epravda.com.ua/projects/interkassa/2021/04/26/673180/

12. Цвітченко П. М., Чижевська М. Б. Економічна сутність карткової платіжної системи. Актуальні питання розвитку економіки, харчових технологій та товарознавства. 2018. Т. 1, № 1. URL: http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7327/1/Збірник%20тез%20студентів_2018.pdf#page=31

13. Ханін І. Г., Сопін Ю. О. Електронні платіжні системи: особливості функціонування та оцінка економічної ефективності. Проблеми економіки. 2021. С. 173–180. URL: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=

14. Щевелєва О. В. Поняття безпеки електронних платежів. 2019. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/10775/1/1.pdf

15. Українська Л. О. Державне регулювання платіжних систем. 2022. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/27504/1/Державне%

16. Худолій Ю., Таранець Б. Сучасний стан та інноваційні напрями розвитку платіжних систем в Україні. Соціальна економіка. 2021. С. 177–191.

17. Ковальчук Я. Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку діяльності міжнародних платіжних систем. 2021. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/14331/1/03.pdf

18. Рейтинг найпопулярніших платіжних систем у світі - CrossPay. URL: https://crosspay.net/rejting-populyarnih-platizhnih-sistem-v-sviti/

19. Чим відрізняються Mastercard та Visa : переваги та недоліки. Портал привітань. URL: https://krainau.com/finansy/chym-vidrizniaiutsia-mastersardta-visa-perevahy-ta-nedoliky.html

20. PayPal в Україні у 2023 році - коротко про головне в роботі платіжної системи. Payoneer в Україні, 2023. URL: https://paytome.com.ua/paypal-vukraini/

21. DataLife Engine. Платіжна система Payeer: відгуки. Payeer-гаманець. Новини високих технологій. URL: https://hi-news.pp.ua/tehnkatehnologyi/print:page,1,6866-platzhna-sistema-payeer-vdguki-payeergamanec.html

22. Міщенко В., Науменкова С., Міщенко С. Теоретичні засади та практичні аспекти впровадження і використання цифрових грошей. 2022. URL: http://etet.org.ua/docs/ET_22_2_44_uk.pdf

23. Майбутнє цифрових грошей в Україні. Економічна правда. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/12/699012/

24. An overview on smart contracts: Challenges, advances and platforms. Future Generation Computer Systems. 2020. С. 475–491. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167739X19316280

25. O'Shields R. Smart Contracts: Legal Agreements for the Blockchain. North Carolina Banking Institute. 2017. № 1. С. 177. URL: https://scholarship.law.unc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1435&context= ncbi

26. Кошовий М. Ю. Дослідження методів інтеграції даних з різнорідних вебсистем. Агрегація та уніфікація даних. 2022. URL: http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:ExxbgPm_kGoJ:scholar.google.com/+APIінтеграція+ua&hl=uk&as_sdt=0,5&as_ylo=2019

27. Річний звіт з оверсайта інфраструктур фінансового ринку за 2019 рік. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2019.pdf?v=4

28. Річний звіт з оверсайта інфраструктур фінансового ринку за 2020 рік. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2020.pdf?v=4

29. Річний звіт з оверсайта інфраструктур фінансового ринку за 2018 рік. URL:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2018.pdf?v= 4

30. Річний звіт з оверсайта інфраструктур фінансового ринку за 2021 рік. URL:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2021.pdf?v=4

31. Що таке Система : Словник іншомовних слів. Словник іншомовних слів. URL: https://www.jnsm.com.ua/cgibin/u/book/sis.pl?Qry=%D1%E8%F1%F2%E5%EC%E0

32. Словник економіста та підприємця. 2018 URL: https://fmab.khadi.kharkov.ua/fileadmin/FFUB/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96% D0%BA%D0%B8_%D1%9

33. Словник термінів платіжних систем. EasyPay. URL: https://blog.easypay.ua/clovnik-terminiv-platizhnih-sistem/

34. Академічний тлумачний словник української мови. Академічний тлумачний словник української мови. URL: http://sum.in.ua/s/platizh

35. Фукалов В. А. Організаційна взаємодія банківських установ з платіжними системами в Україні. Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії. (17-19 травня 2023 року, Сумський державний університет, м. Суми), 2023. С.34-39.

36. Платіжні системи 2023 рік URL: https://www.facebook.com/story.php/?story_fbid=808860627951252&id=100064819655579&_rdr

37. Другий рік повномасштабної війни: обсяги безготівкових розрахунків зростають URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/drugiy-rik-povnomasshtabnoyi-viyni-obsyagi-bezgotivkovih-rozrahunkiv-zrostayut#:~:text=

38. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023: станом на 19 листоп. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023- 12#Text

39. Про національний Банк України : Закон України від 17.02.2000 р. № 679: станом на 31 берез. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679- 14#Text

40. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 20.09.2001 р. № 2121: станом на 28 квіт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121- 14#Text

41. Про платіжні послуги: Закон України від 01.04.2022 р. № 1591 : станом на 12 січ. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#n1249